

Ubrzavanje aktivnosti na ispunjavanju obaveze poboljšanog ranog otkrivanja i liječenja dijabetesa

28. i 29. novembra 2023. godine | Beograd, Srbija

Deklaracija o ubrzavanju aktivnosti u ispunjavanju obaveze ranog otkrivanja i liječenja dijabetesa

1. Mi, Svjetska zdravstvena organizacija (SZO), specijalizovana agencija Ujedinjenih naroda, preko Regionalne kancelarije za Evropu i Međunarodne dijabetičke federacije za Evropu, neprofitne krovne organizacije udruženja za dijabetes u pojedinim državama, potpisnici smo ove deklaracije koja je usvojena na Tehničkom samitu na visokom nivou (engl. High-level Technical Summit) o ubrzavanju implementacije obaveza vezanih za poboljšano otkrivanje i liječenje dijabetesa, prihvatamo naše preuzete uloge i ovlaštenja te ujedinjujemo snage kako bismo pružili podršku državama članicama.
2. Prepoznajemo značajan napor koji države članice ulažu na smanjenje prijevremene smrtnosti i uvođenja poboljšanja vezanih za otkrivanje, uspostavljanje dijagnoze i liječenje dijabetesa u evropskoj regiji SZO-a.
3. Podsjećamo na sljedeće ciljeve i obaveze:
 - Agenda za održivi razvoj do 2030. godine, naročito cilj održivog razvoja 3 (engl. Sustainable Development Goal SDG), podcilj 4: smanjiti stopu prijevremene smrtnosti od nezaraznih bolesti za jednu trećinu i podcilj 8: postići univerzalni obuhvat zdravstvenom zaštitom;
 - rezolucija 74.4. izglasana na 74. zasjedanju Svjetske zdravstvene skupštine o smanjenju opterećenja uzrokovanih nezaraznim bolestima kroz jačanje prevencije i kontrole dijabetesa;
 - ciljevi globalnog obuhvata do 2030. godine koji se odnose na dijabetes, usvojeni na 74. zasjedanju Svjetske zdravstvene skupštine;
 - globalni i evropski akcioni planovi za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti;
 - Ashgabataska deklaracija o prevenciji i kontroli nezaraznih bolesti u kontekstu zdravlja iz 2020. godine;
 - inicijativa SZO-a za smanjenje rizika od dijabetesa (engl. WHO Global Diabetes Compact); i
 - za države članice Evropske unije rezolucija Evropskog parlamenta o prevenciji, upravljanju i boljoj njezi dijabetesa u Evropskoj uniji usvojena na Svjetski dan dijabetesa.

4. Naglašavamo da je uprkos ovim obavezama broj ljudi koji žive s dijabetesom u evropskom regionu SZO-a u stalnom porastu; prema procjeni Međunarodne dijabetičke federacije jedna trećina ostaje nedijagnosticirana, a gotovo polovina ne dostiže svoje ciljeve liječenja. Izražavamo zabrinutost vezano za brzinu i efikasnost implementacije.
5. Uvažavamo ulogu koju efikasna prevencija i upravljanje dijabetesom mogu imati u doprinosu boljoj funkcionalnosti i održivosti zdravstvenih sistema.
6. Prepoznajemo da se državni zdravstveni sistemi suočavaju sa sve većim izazovima u “eri permakrize” i suprotstavljajućim prioritetima, što umanjuje ulaganje i skreće fokus s kvalitetne prevencije i pravovremenog liječenja nezaraznih bolesti kao što je dijabetes te pozivamo na prihvatanje preuzetih obaveza i ponovno fokusiranje na ubrzavanje aktivnosti za postizanje dogovorenih ciljeva.
7. Zabrinuti smo zbog utjecaja koji sve te ugroze imaju na kontinuitet zdravstvene zaštite ljudi koje žive s dijabetesom i drugim nezaraznim bolestima i primjećujemo da su oni među najugroženijim – naprimjer postoji veći rizik da se osobe s dijabetesom razbole ili preminu od koronavirusa (COVID-19).
8. Izražavamo zabrinutost jer je broj ljudi koji žive s dijabetesom u porastu u vrijeme kada se neki tipovi dijabetesa mogu prevenirati i naglašavamo da je povećanje broja ljudi koji žive s dijabetesom u velikoj mjeri povezano s nedovoljnom prevencijom faktora rizika koji prethode dijabetesu, kao što su prekomjerna tjelesna težina i gojaznost, nezdrava ishrana, fizička neaktivnost i konzumiranje duhana, te njihovu povezanost s društveno-ekonomskim statusom i uticajem društvenih i ekonomskih faktora, te faktora povezanih sa životnom sredinom.
9. Uviđamo važnost pristupa “cjelokupne vlade i cjelokupnog društva” (engl. whole-of-government and whole-of-society approach) i angažmana uključenih strana te saradnje između SZO-a, nevladinih aktera, kao što je Međunarodna dijabetička federacija, i država članica po pitanju unapređivanja državnih, regionalnih i globalnih planova na prevenciji i kontroli dijabetesa.
10. Nadalje, prepoznajemo važnost smislenog (obzirnog, dostojanstvenog i nepristrasnog) uključivanja osoba s proživljenim iskustvom radi razumijevanja i rješavanja složenih problema s ciljem zajedničkog osmišljavanja, implementacije, praćenja i procjene relevantnih rješenja.
11. Pozdravljamo dodanu vrijednost saradnje s Evropskim forumom za dijabetes te snagu i potencijal uspostavljanja partnerstva s udruženjima koja su njegovičlanovi.
12. Uviđamo važnost Ujedinjenog djelovanja za bolje zdravlje u Evropi (engl. United Action for Better Health in Europe) i ekonomije blagostanja koji osiguravaju univerzalni pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti bez teškoća koja čovjeka stavlja u središte usluga i nastoji smanjiti nejednakosti u pogledu zdravstvene zaštite kako bi se smanjio jaz u zdravstvenim ishodima te kako niko ne bi bio izostavljen, kako je opisano u Evropskom programu rada SZO-a za period od 2020. do 2025. godine.
13. Primjećujemo da su vlade svjesne ovih obaveza i da već preduzimaju važne mjere za njihovo sprovođenje, ali i da se suočavaju s rastućim izazovima kada je riječ o njihovoj implementaciji te stoga pozivamo države članice, nakon diskusija tokom ovog Samita, da sprovedu dodatne aktivnosti u skladu s rezolucijom Svjetske zdravstvene skupštine 74.4:

- (1) za primjenu pristupa “cjelokupne vlade i cjelokupnog društva” koji u središte reakcije stavljaju postizanje pet globalnih dobrovoljnih ciljeva vezanih za dijabetes i gojaznost;
- (2) za podizanje prioriteta koji se, u okviru reakcija na nezarazne bolesti na državnom nivou, daje prevenciji i kontroli dijabetesa, uključujući liječenje gojaznosti, ranu dijagnostiku, liječenje, njegu i terapiju nastalih komplikacija, uzimajući u obzir državne prioritete;
- (3) za jačanje politike, zakonskih i regulatornih mjera, uključujući fiskalne mjere ako je primjenjivo, s ciljem svođenja utjecaja glavnih faktora rizika za dijabetes na najmanju mjeru i promovisanja zdrave ishrane i zdravih životnih stilova;
- (4) za podizanje svijesti o opterećenju sistema javnog zdravstva na državnom nivou prouzrokovanog dijabetesom, kroz perspektivu životnog toka i u pogledu povezanosti dijabetesa, siromaštva i društvenog i ekonomskog razvoja, kao i povezanosti između gojaznosti i rizika od razvoja dijabetesa tipa 2;
- (5) za osiguravanje kontinuirane fokusiranosti na održavanje visokog nivoa zdravstvene zaštite i liječenja za sve ljude, bez obzira na pandemiju bolesti COVID-19, uključujući ljude koji žive s dijabetesom, naročito u državama s niskim i srednjim primanjima, uz prepoznavanje da su potrebni napori za prevenciju i kontrolu dijabetesa ograničeni, između ostalog, zbog nezadovoljavajućeg univerzalnog pristupa kvalitetnim, sigurnim, efikasnim i pristupačnim osnovnim zdravstvenim uslugama, lijekovima, dijagnostici i zdravstvenim tehnologijama kao i zbog globalnog deficita kvalifikovanih zdravstvenih radnika;
- (6) za osiguravanje da državne strategije za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti sadrže potrebne propise prema kojima su osobe koje žive s dijabetesom obuhvaćene kvalitetnom osnovnom zdravstvenom zaštitom i za promovisanje pristupa dijagnostici i kvalitetnim, sigurnim, efikasnim, pristupačnim i osnovnim lijekovima, uključujući inzulin, oralna hipoglikemijska sredstva i druge lijekove povezane s dijabetesom i zdravstvene tehnologije za sve ljude koji žive s dijabetesom, u skladu s državnim kontekstom i prioritetima;
- (7) za jačanje sistema zdravstvene zaštite i visoko kvalitetnih, integrisanih i na pacijente usmjerenih primarnih zdravstvenih usluga za sve, zdravstvenih informacionih sistema te adekvatne i dobro obučene i opremljene zdravstvene radne snage, uzimajući u obzir nacionalne kontekste;
- (8) za poboljšanje prevencije i kontrole dijabetesa tokom cjelokupnog života smanjenjem faktora rizika za dijabetes koji se mogu modifikovati i prevenirati, uključujući gojaznost i fizičku neaktivnost te bolji pristup sigurnoj, povoljnoj, efikasnoj i kvalitetnoj osnovnoj dijagnostici, lijekovima i drugim zdravstvenim proizvodima;
- (9) za jačanje promovisanja zdravlja i unapređivanje zdravstvene pismenosti, uključujući i pristup razumljivim i visoko kvalitetnim informacijama i edukaciji prilagođenim pacijentima;
- (10) za jačanje praćenja i procjene odgovora na dijabetes, kroz sisteme nadzora i praćenja na državnom nivou, uključujući ankete, integrisanih u postojeće državne zdravstvene informacione sisteme i identifikovanje područja prioriteta za istraživanje dijabetesa;

(11) za nastavak zajedničkog rada, u skladu s državnim i regionalnim zakonskim okvirima i kontekstima, s ciljem poboljšano prijavljivanja informacija od strane dobavljača o registrovanim lijekovima za dijabetes i drugim povezanim medicinskim proizvodima.

14. Kao regionalna kancelarija SZO-a za Evropu i Međunarodna dijabetička federacija za Evropu, prihvatamo da pružimo podršku državama članicama kako bi se ubrzalo postizanje ili premašivanje, ako je primjenjivo, globalnih ciljeva za dijabetes za 2030. godinu:
- 80% ljudi koji žive s dijabetesom treba imati uspostavljenu dijagnozu;
 - 80% ljudi treba imati dobru kontrolu glikemije;
 - 80% ljudi s dijagnozom dijabetesa treba imati dobru kontrolu krvnog pritiska;
 - 60% ljudi s dijabetesom starosti 40 godina ili više treba uzimati statine; i
 - 100% ljudi koji imaju dijabetes tipa 1 treba imati pristup povoljnom inzulinu i sredstvima za samostalno praćenje nivoa glukoze u krvi.
15. Uviđamo važnost uključenja svih ključnih zainteresovanih strana kako bi se postigao napredak, naročito osoba koje žive s dijabetesom, te u tom duhu saradnje iznosimo ovu deklaraciju.

Bosanska verzija ovog dokumenta stavljena je na raspolaganje zahvaljujući tehničkoj asistenciji i finansijskoj podršci Međunarodne dijabetičke federacije za Evropu.